

بررسی مقایسه‌ای میزان آگاهی رؤسا و مدیران پرستاری بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استان اردبیل از شاخص‌های آمار بیمارستانی (سال ۱۳۸۱)

دکتر محمد فشارکی^۱، مهرداد مشعوفی^۲

چکیده

مقدمه: هدف کلی پژوهش، بررسی مقایسه‌ای میزان آگاهی مسئولین (روسا، مدیران و مدیران پرستاری) بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استان اردبیل از شاخص‌های آمار بیمارستانی است. مدیران، بویژه مدیران سطوح بالا، باید دانش آماری پایه داشته باشند، به طوری که بتوانند از داده‌های کمی به بهترین نحو و با اثر بخشی زیاد استفاده کنند.

روش بررسی: در سال ۱۳۸۱ در استان اردبیل ۳۴ نفر از روسا، مدیران و مدیران پرستاری بیمارستان‌های دولتی و ۳ نفر رئیس و مدیر و مدیر پرستاری بیمارستان خصوصی استان اردبیل به وسیله پرسشنامه کتبی مورد آزمون قرار گرفتند. در این تحقیق اقدام به نمونه‌گیری نشده و کل جامعه آماری مورد مطالعه قرار گرفته است.

یافته‌ها: مقایسه میانگین آگاهی از طریق اجرای آزمون t-test نشان می‌دهد که بین آگاهی روسای بیمارستان‌های دولتی و خصوصی از شاخص‌های آمار بیمارستانی با ($P < 0/05$) اختلاف معنی داری وجود داشته است. مقایسه میانگین آگاهی مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی از شاخص‌های آمار بیمارستانی با آزمون t اختلاف معنی داری را نشان نداده است. اجرای همین آزمون بین مدیران پرستاری دو گروه نشان داد که این اختلاف با ($P < 0/05$) معنی دار است و بالاخره مقایسه بین سه گروه روسا، مدیران و مدیران پرستاری بیمارستان‌های مورد مطالعه با آزمون آنالیز واریانس نشان داد که اختلاف معنی داری بین سه گروه از شاخص‌های آمار بیمارستانی وجود ندارد. اکثر روسای بیمارستان‌های دولتی و خصوصی با (۹۱/۷٪) دارای مدرک تحصیلی دکتری تخصصی یا پزشکی عمومی بودند و تنها یک مورد از آنها (۸/۳٪) دارای مدرک دیپلم متوسطه بودند. در این تحقیق (۶۶/۶٪) از مدیران دارای تحصیلات عالی در رشته‌های غیر مدیریتی بودند و (۳۲/۴٪) از آنها فاقد تحصیلات عالی بودند. رشته تحصیلی هیچ‌یک از مدیران مورد مطالعه، مدیریت بیمارستانی یا در ارتباط با مدیریت نبود. همه مدیران پرستاری در بیمارستان‌های دولتی و خصوصی دارای تحصیلات عالی در رشته پرستاری بودند.

نتیجه‌گیری: نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که میزان آگاهی مسئولین (روسا، مدیران و مدیران پرستاری) بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استان اردبیل از شاخص‌های آمار بیمارستانی در حد نسبتاً کم قرار دارد. به نظر می‌رسد مسئولان بیمارستان‌ها از شاخص‌های آمار بیمارستانی جهت اعمال مدیریت مطلوب و صحیح کمتر استفاده نموده و توجه عمیق و موثکافانه نسبت به داده‌های آماری ندارند.

کلیدواژه‌ها: بیمارستان دولتی و خصوصی، آگاهی، شاخص‌های آمار بیمارستانی

۱- دانشیار دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران (Ph.D)
۲- کارشناس ارشد آموزش مدارک پزشکی، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی اردبیل

مقدمه

مؤسسات مراقبت بهداشتی را می‌توان به عنوان مؤسسه‌ای تلقی کرد که جهت تامین خدمات بهداشتی درمانی برای افراد از امکانات دائمی برخوردار هستند و مدارک پزشکی تمام کسانی را که تحت پوشش این خدمات قرار می‌گیرند، نگهداری می‌کنند (۱).

مدارک پزشکی مهم‌ترین ابزار ذخیره و بازیابی اطلاعات و آنالیز مراقبت‌های بهداشتی و درمانی هستند. همچنین برای مدیران بهداشتی و درمانی در خصوص کنترل کیفی آمارهای بهداشتی، تعیین سطح خدمات و مانند آنها یک منبع مهم اطلاعاتی می‌باشند. به همین علت پشتیبانی اطلاعاتی مراقبت‌های بهداشتی و درمانی معمولاً بر روی سیستم مدارک پزشکی متمرکز می‌شود. بخش آماری یکی از قسمت‌های مهم بخش مدارک پزشکی در بیمارستان است و اهداف این بخش عبارت است از تهیه اطلاعات دقیق از تعداد خدمات ارائه شده کلینیکی، پاراکلینیکی و بیماران بستری و تهیه گزارش‌های آماری به صورت جداگانه، نمودارها و تحلیل نتایج آنها به منظور استفاده مدیران و برنامه‌ریزان در بیمارستان‌ها و سطوح بالاتر مدیریتی (۳).

آمار به عنوان یک ابزار محاسبه و ارزیابی، کاربردهای گوناگونی دارد و بنابراین افراد متفاوتی از آن استفاده می‌کنند. یک مدیر آگاه از علت بروز خطا می‌تواند راهنمایی‌های سودمندی را برای جلوگیری از بروز یا کاهش آن اتخاذ کند و بسیاری از خطاها به دلیل کمبود آگاهی مدیران از مفاهیم آماری پدید می‌آید. فراگیری دانش آماری یا به طور حداقلی، آگاهی از مفاهیم آماری پایه می‌تواند در کاهش این خطاها مفید و کمک‌کننده باشد (۴).

گروه بررسی سازمان بهداشت جهانی نیز در گزارش ۸۱۹ فنی خود با صراحت اعلام می‌دارد: مدیران، بویژه مدیران سطوح بالا، باید دانش آماری پایه داشته باشند به طوری که بتوانند از داده‌های کمی به بهترین نحوه و با اثر بخشی بیشتر استفاده کنند (۵).

لزوم آگاهی آماری مدیران بهداشتی درمانی برای حل مسائل و مشکلات بهداشتی و درمانی به قدری است که سازمان بهداشت جهانی در گزارش‌های فنی و نشریات خود

مکرراً به آن اشاره کرده است و از زبان لوانگانیز تاکید می‌نماید که لازم است مدیران بهداشتی از نحوه تفسیر و استنباط آمارهایی که مشکلات بهداشتی کشورشان را بیان می‌کند و نیز از نحوه استفاده مطلوب از منابع قابل دسترسی که می‌تواند این مشکلات را برطرف نماید، آگاه باشند (۶، ۷).

نتایج مطالعه‌ای که در سال ۱۳۷۳ تحت عنوان «بررسی مقایسه‌ای میزان آگاهی مدیران بیمارستان‌های خصوصی و دولتی شهر تهران از شاخص‌های آمار بیمارستانی» انجام گرفت، نشان داد که میزان آگاهی مدیران دو گروه در حد کم قرار دارد و محقق در نتایج خود اعلام نمود که کمی آگاهی مدیران بیانگر آن است که سیستم بهداشتی درمانی کشور که بیمارستان‌ها بخشی از آن را تشکیل می‌دهند از لحاظ به تعادل در آوردن اهداف معنوی و مادی دچار مشکل هستند که این مشکل در بیمارستان‌های خصوصی به مراتب بیشتر است (۶). با توجه به نقش و اهمیتی که آمارهای بیمارستانی در عملکرد مدیریتی مدیران بهداشتی درمانی دارد پژوهش حاضر با هدف بررسی مقایسه‌ای میزان آگاهی مدیران بهداشتی درمانی (روسا، مدیران و مدیران پرستاری) بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استان اردبیل از شاخص‌های آمار بیمارستانی در سال ۱۳۸۱ انجام گرفته است.

روش بررسی

پژوهش حاضر با توجه به موضوع و اهداف آن یک مطالعه توصیفی تحلیلی است. کلیه مسئولین بهداشتی درمانی یعنی روسا، مدیران و مدیران پرستاری بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استان اردبیل، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهد. در این پژوهش نمونه‌گیری انجام نشده و کل جامعه آماری مورد مطالعه قرار گرفته است. محیط پژوهش را بیمارستان‌های دولتی و خصوصی استان اردبیل تشکیل می‌دهد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه کتبی است که دارای سه قسمت است. قسمت اول معرفی طرح، قسمت دوم مشخصات دموگرافیک پرسش‌شونده و قسمت سوم شامل ۲۴ سوال مربوط به تاثیر آمار و ارقام در فرآیند مدیریت است که به اندازه گیری آگاهی پرداخته است و شامل سوالات مربوط به شاخص‌های تخت، مرگ و میر، اتوپسی، مدت اقامت و متفرقه

آماری در سه سطح سنجش دانش، درک و کاربرد است. جهت تجزیه تحلیل داده‌ها در رابطه با سوالات مطرح شده از آزمون t-test و آنالیز واریانس استفاده گردیده است.

یافته‌ها

اطلاعات به دست آمده از این تحقیق به شرح زیر می‌باشد: از نظر سنی، بیشتر روسا در گروه سنی ۳۹-۳۵ سالگی قرار داشتند. اکثر مدیران در گروه سنی ۳۴-۳۰ سالگی و اکثریت مترون‌ها در گروه سنی ۲۹-۲۵ سالگی قرار داشتند. در بیمارستان‌های دولتی همه روسا و مدیران مورد مطالعه مرد بودند در صورتی که ۵۳/۸٪ از مترون‌ها مرد و ۴۶/۲٪ آنها زن بودند. در بیمارستان خصوصی رئیس و مدیر مرد و مترون زن بود. روسای بیمارستان‌های تحت مطالعه با بیشترین فراوانی یعنی ۵۸/۳٪ دارای مدرک دکتری بودند. اکثریت مدیران تحت مطالعه با ۵۰٪ و اکثریت مترون‌های تحت مطالعه نیز با ۹۲/۳٪ دارای مدرک تحصیلی لیسانس بودند.

از نظر نوع رشته تحصیلی، اکثریت روسا با ۳۳/۴٪ پزشک عمومی بودند. هیچ یک از مدیران تحت مطالعه، رشته تحصیلی شان مدیریت بیمارستانی یا در ارتباط با مدیریت نبود بلکه اکثریت با ۵۰٪، تحصیل کرده رشته پرستاری بودند. از نظر سابقه خدمت اکثریت روسا با ۶۶/۷٪ و اکثریت مدیران با ۵۸/۳٪، سابقه خدمتشان حداکثر ۴ سال بود. اکثریت مترون‌ها نیز با ۶/۵٪ سابقه خدمتشان حداکثر ۴ سال بود.

میانگین آگاهی روسا و مدیران دولتی در حد نسبتاً کم و مدیران پرستاری دولتی در حد متوسط قرار داشت؛ در حالی که میانگین آگاهی رئیس، مدیر و مدیر پرستاری بیمارستان خصوصی به ترتیب در حد کم و نسبتاً کم و کم قرار داشت (جدول ۱).

در رابطه با سوالات مطرح شده، نتایج بدین شرح بود که بین میانگین میزان آگاهی روسای بیمارستان‌های دولتی و خصوصی از شاخص‌های آمار بیمارستان در استان اردبیل با $(P < 0/05)$ اختلاف معنی داری وجود داشت. این اختلاف بین مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی معنی دار نبود ولی بین مترون‌ها با $(P < 0/05)$ معنی دار بود، یعنی میانگین آگاهی رییس و مترون بیمارستان خصوصی کمتر از دولتی بود.

حداکثر میزان آگاهی روسا با ۴۷/۷٪ در حد متوسط و مدیران و مدیران پرستاری به ترتیب ۴۷/۷٪ و ۳۸/۵٪ در حد نسبتاً کم و متوسط قرار داشت. در مقایسه بین سه گروه، میانگین آگاهی مدیران پرستاری بیشتر از همه و مدیران بیمارستان‌ها کمتر از همه بود. هیچ یک از گروه‌های مورد مطالعه میزان آگاهی شان در حد نسبتاً خوب یا خوب قرار نداشت. میانگین آگاهی روسا و مدیران در حد نسبتاً کم و مدیران پرستاری در حد متوسط قرار داشت. بین میزان آگاهی سه گروه یعنی روسا، مدیران و مترون‌های بیمارستان‌های تحت مطالعه از شاخص‌های آمار بیمارستانی اختلاف معنی داری وجود نداشت. این مقایسه به وسیله آزمون آنالیز واریانس صورت گرفته است (جدول ۲).

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی و مقایسه نتایج این تحقیق با تحقیقی که در سال ۱۳۷۳ با همین عنوان جهت بررسی مقایسه‌ای میزان آگاهی مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی شهر تهران از شاخص‌های آمار بیمارستانی صورت گرفت؛ نشان می‌دهد که میزان آگاهی مدیران در بیمارستان‌های تحت مطالعه در حد کم قرار داشته است (۶). این در حالی است که در این تحقیق میزان آگاهی مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی از شاخص‌های آمار بیمارستانی در حد نسبتاً کم بوده، یعنی یک سطح بالاتر از سطح مطالعه قبلی، همچنین در این مطالعه هر سه گروه روسا، مدیران و مترون بیمارستان‌های دولتی و خصوصی مورد مطالعه قرار گرفتند در صورتی که در تحقیق قبلی صرفاً آگاهی مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی سنجیده شده و مورد مقایسه قرار گرفتند. مقایسه بین میزان آگاهی مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی شهر تهران از شاخص‌های آمار بیمارستانی اختلاف معنی داری نشان نداد (۶) که با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد. همچنین در مطالعه حاضر، میزان آگاهی مسئولان بیمارستان خصوصی کمتر از دولتی بود که با نتایج تحقیق قبلی مطابقت دارد (۶).

یکی از دلایلی که می‌توان برای تفاوت نتایج دو تحقیق از نظر میزان آگاهی مدیران تحت مطالعه عنوان کرد، عامل زمان است، چرا که در طی سال‌های اخیر (از سال ۱۳۷۳ به بعد) سیاستگذاران

جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و نسبی میزان آگاهی روسا، مدیران پرستاری، بیمارستان‌های دولتی و خصوصی از شاخص‌های آمار بیمارستانی در استان اردبیل (سال ۱۳۸۱)

میانگین	رئیس		مدیر		مدیر پرستاری		جمع	مستولین
	دولتی		دولتی		دولتی			
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
میزان آگاهی								
کم ۰-۴/۷۹	۱۸/۳	۲	-	۱۸/۳	۱	۱۰۰	۶	۱۶/۲
نسبتاً کم ۴/۸-۹/۵۹	۳۶/۴	۴	۱۰۰	۳۶/۴	۵	-	۱۴	۳۷/۸
متوسط ۹/۶-۱۴/۳۹	۴۵/۴	۵	-	۴۵/۴	۵	-	۱۵	۴۰/۶
نسبتاً خوب ۱۴/۴-۱۹/۱۹	-	-	-	-	۲	-	۲	۵/۴
خوب ۱۹/۲-۲۴	-	-	-	-	-	-	-	-
جمع	۱۰۰	۱۱	۱۰۰	۱۱	۱۰۰	۱۲	۳۷	
میانگین	۸/۵	۳	۸	۷/۵	۱۰/۲۵	۴		

جدول ۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی میزان آگاهی روسا، مدیران و مدیران پرستاری بیمارستان‌های تحت مطالعه از شاخص‌های آمار بیمارستانی در استان اردبیل (سال ۱۳۸۱)

جمع		مدیران پرستاری		مدیران		روسا		مسئولین
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	میزان آگاهی
۱۶/۲	۶	۷/۷	۱	۱۶/۶	۲	۲۵	۳	کم ۴/۷۹ - ۰
۳۷/۸	۱۴	۳۸/۵	۵	۴۱/۷	۵	۳۳/۳	۴	نسبتاً کم ۴/۸ - ۹/۵۹
۴۰/۶	۱۵	۳۸/۵	۵	۴۱/۷	۵	۴۱/۷	۵	متوسط ۹/۶ - ۱۴/۳۹
۵/۴	۲	۱۵/۳	۲	-	-	-	-	نسبتاً خوب ۱۴/۴ - ۱۹/۱۹
-	-	-	-	-	-	-	-	خوب ۱۹/۲ - ۲۴
۱۰۰	۳۷	۱۰۰	۱۳	۱۰۰	۱۲	۱۰۰	۱۲	جمع
		۹/۸		۷/۵		۸/۱		میانگین

References

- 1- Skurka, M.F "Organization of medical record departments in hospitals", American Hospital publishing Inc, 1988, P.1.
- ۲- عباس زادگان، سید محمد. «کاربرد آمار در مدیریت». چاپ چهارم، شرکت سهامی انتشار، تهران ۱۳۷۱.
- 3- Chee, Chow W.& etal. Improving subjective decision marking in health care administration.. Hospital and Healt services Administration. 31 (2) 1991, PP. 191- 210.
- 4- WHO The hospital in Rural urban Districts: Report of a WHO study Group.TR, 1992. 819.
- ۵- مقدسی، حمید. بررسی مقایسه‌ای میزان آگاهی مدیران بیمارستان‌های دولتی و خصوصی شهر تهران از شاخص‌های آمار بیمارستانی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۳.
- 6- Lwanga.s.k.,cho.yook-tye, yeni.o. Teaching health statistics .world health organization Geneua. 1988.
- ۷- عزیزی، فریدون. سیری در وضعیت بهداشت و درمان، آموزش پزشکی، معاونت پژوهشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، تهران، ۱۳۷۵.

A Comparative Study to Assess the Awareness of Hospital Statistics Indicators Among the Presidents, Administrators and Directors of Nursing of Ardabil Public and Private Hospitals

M. Fesharaki (Ph.D)¹, M. Mashofi

Abstract

Introduction: The objective of the research was an analogy of the Knowledge level of hospital heads, administrators, directors of nursing of statistical indicators in Ardabil public and private hospitals by a comparative survey method, in a way that it would help them to use quantitative data in the best and most effective way.

Methods: In 1999(1377) 34 staff members of ardabil public hospitals, including, administrators managers and directors of nursing and 3 employees including administrator, manager and director of nursing of private hospitals were evaluated using a questionniar. In this study the random sampling was not.

Findings: The comparison of average awareness through T test showed that there is a meaniful difference, between the chief executires of public and private hospitals in the awareness of hospital ststistical indicators ($P<5\%$), but there was nomeaniful difference between the administrators of public and private hospital in their awareness of hospital statistical indicators. Implementing the same T test to the directors of nursing in both public and private hospitals showed a significant difference between them ($P<5\%$).

When comparison was made between chief executives, administrators, and directors of nursing by variation analysis, the difference between them was not significant.

Most of the hospital chief executives in public as well as private ones help Ph.D or were Medical doctors 91.7% and only one person(8.3%) in public hospital didn't have a master or a Ph.D.

Results: The results of this survey showed that hospital chief executives, administrators and directors of nursing of both public and private hospitals in Ardabil had low awareness regarding hospital statistical indicators, It seems that the people in charge in hospitals use the hospital statistics minimally run their business effectively and smoothly and donot have a scrutinizing attitude toward statistical data.

Key words: *Public and Individual Hospital, Awareness, Hospital Statistic Indrcators.*

1 - Associate Professor, School of management and Medical Information Sciences, Iran University of Medical Sciences
2 -} M.S. at Medical Record Education